

З ІСТОРІЇ ВИВЧЕННЯ ДАВНІХ ОБОРОННИХ УКРІПЛЕНЬ ГАЛИЧИНИ ТА ВОЛИНИ У ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ ст.

У статті розглянуто історію археологічного вивчення давніх оборонних укріплень на території Галичини та Волині українськими, польськими та російськими вченими. Проаналізовані різноманітні погляди істориків та археологів на призначення та роль цих укріплень, а також результати археологічних розвідок та розкопок цих пам'яток протягом ХІХ – початку ХХ ст. Констатовано недостатню увагу до збереження та вивчення пам'яток цього типу.

Ключові слова: городища, Галичина, Волинь, археологічні дослідження, Галич, Пліснесько, Звенигород.

Актуальність теми визначається тим, що давні оборонні укріплення були важливим предметом вивчення у період становлення пам'ятко-охоронних досліджень та формування основ військово-історичних знань. У ХІХ – початку ХХ ст. дослідження давніх укріплень, нерідко, мало політичне забарвлення та було важливим елементом, що ілюстрував державницькі амбіції поневолених націй.

Стан дослідження проблеми. До недавнього часу дослідження формування основ військово-історичних знань не було серед завдань історичної науки. Не винятком був й процес становлення пам'ятко-охоронних досліджень. Проте сьогодні процес вивчення військово-історичних пам'яток, в т.ч. і давнього періоду, є важливою проблемою як української медієвістики, так і пам'яткознавства. Адже укріплення відігравали важливу роль не лише у військово-історичному аспекті, але й були тісно пов'язані з історією державності та мали ознаки важливих пам'яток

Каша Марта Євгенівна, здобувач кафедри історії України та етнокомунікації, Національний університет «Львівська політехніка», м. Львів.

© Каша М.Є., 2014.

національної культури та історії. Окрім цього, у XIX – на початку XX ст. у доіндустріальний період давні укріплення ще не зазнавали таких руйнувань, які розпочалися із механізацією сільськогосподарських та землерийних робіт, а тому були благодатним об'єктом для дослідження. На сьогодні, як відомо, сліди багатьох дерев'яних замків практично повністю стерлися з поверхні, не збереглося, навіть, слідів земляних валів та ровів. Серйозно постраждали й більшість цегляних замків – покинуті споруди нерідко ставали джерелом будівельного матеріалу.

Історія вивчення давніх оборонних укріплень досі коротко аналізувалася лише в оглядах про дослідження окремих літописних міст. Також про подібні факти згадувалося в оглядах історії археологічних досліджень краю [8; 11; 16].

Подібні констатації фактів досліджень давніх укріплень розпорошені у науковій літературі. Однак, детального аналізу умов, за яких відбувалися ці роботи, та результатів проведених тоді досліджень досі не проведено.

Новизна дослідження. До сьогодні більшість дослідників концентрує свою увагу на пошуках та фіксації наявності давніх укріплень, деталізації їх хронології та типології, однак, при цьому, нерідко, випускається з-під уваги історія їх досліджень. Відтак, історію вивчення та діяльність із збереження давніх укріплень, більшість з яких належить до спадщини по Галицькому та Волинському князівствах, поки що не досліджено. Однак виявлення та аналіз давніх планів та описів пам'яток, які за останні десятиліття значно змінили свій вигляд, дозволяє з'ясувати багато деталей планування, хронології тощо.

Метою статті є аналіз наукових публікацій та архівних джерел стосовно процесу нагромадження даних про давні оборонні укріплення.

Найдавніші спроби вивчення покинутих укріплень пов'язані з утвердженням на землях давнішої Речі Посполитої австрійської та російської адміністрацій. Давні укріплення розглядалися з одного боку військовими топографами, як інженерні споруди, придатні для використання у майбутніх військових діях, з іншого – епоха Просвітництва змушувала новоприбулу адміністрацію

до певних дій з вивчення минулого новопридбаних територій. Саме з цієї причини у 1810 р. взяті на державну службу місцеві греко-католицькі священники у Східній Галичині спільно з представниками цивільної адміністрації розпочали перші дослідження літописного Пліснеська [6].

Зініціював ці дослідження священнослужитель Варлаам Компаневич. Будучи в Пліснеську, він зустрівся там з чиновником Гейслером і разом з ним провів обстеження городища. На давньому кладовищі ними було розкопано три кургани. Розпочався збір писемних джерел, зокрема з історії Пліснеського монастиря. Не дивлячись на те, що дані дослідження були справді піонерськими, відсутність спеціальних знань, очевидно, не дозволила авторам ґрунтовно описати наслідки своїх досліджень. Принаймні, детального звіту про ці роботи досі не виявлено. У подальшому, досліджуючи давнє місто з краєзнавчою метою, вчені зосереджувались на розкопках курганного кладовища. Так, у 1816 р. губернатор Галичини Гауер розкопав великий курган, в якому було «багато людських кісток». Навіть власники місцевого замку Тіт Дзялинський і Леон Ржевуський в 1833 р. займалися пошуками «рідкісних особливостей» на курганному кладовищі. Однак вже у 1840-ві роки укріплення Пліснеська дочекались картографування. Досить детальний план городища тоді було опубліковано у збірнику бібліотеки Наукового товариства імені Оссолінських у Львові [20].

В подальшому у 70-х рр. ХІХ ст. краєзнавці Беловський (1875 р.), варшавський аматор Б. Шанявський (1877 р.) та місцевий граф Антон Кричинський провадили розкопки, переважно на кладовищі [6, с.9].

Найґрунтовніші дослідження у цей період були проведені краківським археологом Т. Земенцьким [27; 28; 29]. Щорічне розорювання курганів і валів примусило його негайно зняти «детальний план» городища з могильником. Вперек «головної частини» городища дослідником була прокопана траншея до материка, де було зібрано ряд побутових речей. А в т.зв. Олениному парку, на південному краї городища – пізнішому дитинці, він розкопав підвищену центральну частину. Саме цьому досліднику

належить вперше висловлене припущення про проведення на цій ділянці городища «ритуальних обрядів, очевидно, приношень у жертву тварин, як про це численні кістки і глиняні свідчать» [27, s.59]. Очевидно, недосконала методика розкопок не дозволила вченому виявити які-небудь сліди археологічних об'єктів на дослідженій площі. Сьогодні вважається, що «цими розкопками було знищено культурний шар в найважливішій і найдавнішій частині городища» [6, с.9]. Однак, збережені в архіві Краківського археологічного музею фрагменти звітів дозволяють відтворити багато моментів. Зокрема археологом непогано були зафіксовані результати дослідження курганів, в одному з яких було виявлене багате парне дружинне поховання. У 1882 р. було виявлено ще два багатих дружинних поховання, одне з них – парне. За визнанням сучасних вчених, це були найвизначніші дослідження Пліснеська [6, с.10]. Однак затримка у публікації матеріалів розкопок призвела до певного знецінення отриманих результатів. Існувала також певна неузгодженість у зберіганні та накопиченні матеріалів. Так, спершу частина викопаного залишалася на місці, в Підгорецькому замку, а частина передавалася в музей Осолінських до Львова. Матеріали з розкопок Земенцького зберігалися в Краківському музеї. Не потрапляли до колекцій багато менш ефективних, на перший погляд, виробів (наприклад, керамічні фрагменти тощо). На результатах досліджень позначалася недосконала методика розкопок.

Останні дослідження на Пліснеському городищі перед світовими війнами проводив у 1905 р. археолог К. Гадачек [23]. Його дослідження теж зосереджувалися там, «де в давнину мав знаходитися княжий замок», тобто на дитинці. Інформації про виявлені археологічні об'єкти майже не залишилося. Автор розкопок прийшов до висновку, що «замок, очевидно, був дерев'яним», оскільки «слідів від стін ясно не простежувалося». Проте під час продовження досліджень у 1907 р. вченим була встановлена наявність у давнину житлових споруд, які загинули під час великої пожежі, про що свідчать «звуглілі залишки хат» і чомусь «залізо сплавлене» (очевидно, шлаки) [16, s.287].

Не минали городище у Пліснеську й українські археологи та історики. Так, наприкінці ХІХ ст. сюди навідувався І.Шараневич, який збирав топонімічні відомості на городищі у зв'язку із згадуваними в «Слове о полку Игореве» урочищами Пліснеська та переписувався з місцевими любителями старовини [6, с.10]. Згодом з цією ж метою виїжджали на городище в 1905р. Роман Заклинський, у 1906р. – В. Щурат [13, с.6].

Окрім Пліснеська, об'єктом професійних археологічних пошуків у середині ХІХ ст. був також княжий Галич. Дослідники першої половини ХІХ ст. лише оглядали присутні на поверхні землі пам'ятки [7, с. 41]. Поштовхом до детальнішого вивчення Галича послужила діяльність професора Львівського університету І. Шараневича [12] – піонера української археології в Галичині, за влучним визначенням Я. Пастернака, ініціатора створення у Львові «Towarzystwa archeologicznego» (1875 р.).

За його ініціативи 1872 р. місцевий священик Лев Лаврецький розпочав дослідження давніх будівельних об'єктів, які виявилися фундаментами блокам'яних храмів [7, с.44]. Саме локалізація давніх святинь допомогла в майбутньому розв'язати питання про розташування укріплень княжого міста. Власні археологічні розкопки в Галичі І. Шараневичу вдалося організувати лише у 1882 році, коли після тривалої переписки з Крайовим відділом та комісіями охорони пам'яток старовини йому були видані кошти для дослідження стародавнього Галича. І. Шараневич шукав залишки давнього міста на Залуківській височині вздовж правого берега р. Лімниці. Згідно з розробленим планом, розкопки в околицях Галича проводилися 4 роки. Натомість, Львівський історик А. Петрушевич, який свого часу досліджував оборонні укріплення давньої столиці краю, дотримувався думки про локалізацію Галича на місці та навколо старостинського замку. Саме місто, на думку дослідника, займало простір між р. Лімницею та р. Луквою [9, с.135].

Одночасно з І. Шараневичем дослідження в околицях Галича розпочав також згаданий краківський археолог Т. Земенцький. Ним вперше було картографовано

городище у Крилосі і славетна Галичина могила. Його увагу привернули також інші ключові пам'ятки регіону, зокрема, могили і городище у Городниці [29]. Одночасно із Т. Земенцьким пам'ятки княжої доби у Подністров'ї досліджували краківські археологи В. Пшибиславський та Г. Осовський. Перший зняв план, дослідив оборонні споруди та культурні напластування городища у с. Городниця на р. Дністер, другий досліджував городища на р. Збруч [22].

Значні роботи у Подністров'ї проведено А. Кіркором. У 1877 р. він дослідив, зокрема, городище в Пищатинцях, а у 1878 р. ним проведено розвідки на городищі в Більче-Золотому [18]. У 1882 р. А. Кіркор у зв'язку з обстеженням довкола місця знайдення Збруцького ідола досить детально аналізує городище Звенигород у Медоборах та намагається дати йому історичну інтерпретацію. У цьому самому році А. Кіркор провів дослідження в Старому Збаражі, де розкопував могильник та городище [19].

В цей час з'являються перші підсумовуючі огляди нерухомих пам'яток давнини, серед яких помітне місце займали городища та інші оборонні укріплення [17; 22]. Щоправда, найповніший перелік цих пам'яток був надрукований уже після Першої світової війни [16].

На рубежі XIX–XX ст. дослідники повернулися до дискусії про розташування давнього Галича. Уклавши каталог давніх замків та замчищ Східної Галичини [14], львівський архіваріус О. Чоловський, а, давніше, учень І. Шараневича, також критично проаналізував різні концепції розташування княжого замку Галича. Насамперед він звернув увагу на те, що на території пропонованої раніше локалізації Галича відсутні укріплення. Окрім того, слабким місцем попередніх теорій були здогади про надзвичайно велику площу літописного міста [15, s.18-20]. На противагу цим теоріям О. Чоловський висунув власну концепцію, згідно з якою літописний Галич лежав за 6 км на південь від сучасного однойменного міста на місці теперішнього с. Крилос [15, s.2]. Основними аргументами на користь своєї гіпотези він вважав: 1) природні захисні властивості території; 2) залишки укріплень; 3) розмір городища тощо. Ця концепція в подальшому підтвердилась

археологічними дослідженнями і є основою для вивчення топографії укріплень літописного Галича.

Невдовзі до гіпотези О. Чоловського про розташування галицького дитинця на Крилоській горі приєднався відомий львівський мистецтвознавець Й. Пеленський. У 1909–1911 рр. він провів архітектурно-археологічне дослідження Галича, під час якого зазначив на карті й описав понад два десятки місць сподіваних руїн монументальних споруд [21], внаслідок чого до інтерпретації планувальної структури міста були внесені певні корективи. Так, на думку науковця, церква в ур. Карпиця, яку І. Шараневич розглядав як храм Спаса, не може бути двірською церквою Володимирка Володаревича, оскільки двір князя й відповідно церква Спаса, згадані у літописі, мали б розташовуватись на добре укріпленому Крилосьькому городищі.

Будили інтерес до старожитностей у ХІХ ст. також рештки укріплень літописного Звенигорода під Львовом. Велика кількість старожитностей, здобута під час спорудження полковником Каупенгаузенем на початку ХVІІІ ст. бастионного замку Адама Сенявського, зробили велике враження на сучасників. Виданий 1749 р. календар Дуньчевського згадує про тисячу возів з кістками, що вивозились із княжого дитинця Звенигорода Тоді ж у валі (чи греблі?) з боку села Водників було видобуто «мармуровий» саркофаг з чоловічим похованням довжиною 8,5 ліктів [27, s.29-237]. На знак пошани до славної давнини А. Сенявський наказав вибити пам'ятну плиту, текст якої наводиться у роботі А. Шнайдера, а частина виявлених тоді предметів (в т.ч. золоті та срібні вироби) згодом потрапила до музею археології при бібліотеці Оссолінських у Львові [10, с.360]. Чимало зробив для дослідження та популяризації пам'яток Звенигорода княжої доби Василь Ільницький (1823–1895), викладач у Станіславській і Тернопільській гімназіях, а потім директор Львівської академічної української гімназії, голова комісії з підготовки шкільних підручників у крайовій шкільній раді [11, с.299]. Вивчаючи топографію оборонних укріплень, він правильно визначив місцезнаходження дитинця міста – там, де

А. Сенявський спорудив бастионне замчище, наніс на план існуючі на той час вали та визначив місце головного в'їзду із заходу і ще трьох допоміжних в'їздів з південного та південно-західного боків. Таким чином він став автором першого плану укріплень Звенигорода [4].

Найраніші професійно укладені відомості про пам'ятки Звенигорода знаходимо узагальненими у статті А. Шнайдера «Dzwinograd pod Lwowem» (1872). Згодом, у 1906 р. Кароль Нотц у літературно-науковому додатку до газети «Kurjer Lwowsky» опублікував карту Звенигорода 1766 р. із рештками оборонних укріплень містечка того часу [10, с.360].

Порівняно скромнішими були результати дослідження оборонних споруд Волині. Інтерес волинських краєзнавців, як правило, не виходив за рамки обстеження давніх укріплень. Так, в поле зору київського дослідника представника Київської археографічної комісії А. Крушинського потрапили замки в Олиці та Клевані. У 1845 р. за завданням цієї комісії там були проведені розкопки, а у клеванській церкві – розкрито гробовища князів Чорторійських. Цілеспрямовано досліджував давні замчища, як осередки волинської шляхти, краєзнавець Т.Ю. Стецький. Ним детально було описано руїни замку у Тайкурах, укладено план Степанського замку, під час обстеження замчища в Тучині зафіксовано кам'яні рештки з гербом Пуцятів тощо [5, с.172].

Багато цінних спостережень про оборонні укріплення краю можна знайти у працях вищезгаданого польського дослідника Готфріда Оссовського (1835–1897). При складанні геологічної карти для праці «Геологическо-геогностический очерк Волынской губернии» (1867) ним було нанесено на неї всі відомі досліднику рельєфні пам'ятки археології (кургани, городища, вали). Г. Оссовський здійснював розкопки курганів та городищ. Зокрема, у 1868 р. на городищі Замчище у с. Глибочок ним було вперше серед дослідників ранньосередньовічних поселень розкопано дерев'яний колодязь із зрубом [1, с.93]. В пошуках родовищ бурштину Г. Оссовський ретельно обстежив та описав городище в Кураші біля Дубровиці, зібрав з його території кераміку та крем'яні знаряддя [1].

Перші професійні каталоги городищ, замків та замчищ Волині почали укладатися на основі зібраних на державному рівні матеріалів опитування волосних управ археологами XIX ст. Д.Я. Самоквасовим та В.Б. Антоновичем [1], а також та шляхетських замочків у Шумську [3; 5, с.173]. Городища та кургани Волині в цей час досліджувалися студентом варшавського університету, ймовірно, учнем Д. Самоквасова Л. Баторевичем. Результати його пошуків публікувались у місцевій пресі. Суперечки викликало датування ряду потужних земляних укріплень. Так, В. Антонович на підставі великої кількості знахідок крем'яних знарядь праці висунув припущення про побудову ряду великих за площею городищ Півдня Волині ще за кам'яної доби [2].

Згодом, у 1913 р. стараннями членів Братства ім. князів Острозьких на соборному погості – дитинці в Острозі були проведені археологічні розкопки з метою поповнення фондів новоствореного музею. Тоді ж були підняті з землі теракотові кахлі XVI ст. (атрибуцію проводила Археологічна комісія), енколпійон, цегла, багато люльок і монет 16–17 ст. У березні 1917 р. завідувач Острозького музею Й. Новицький за участю гімназистів розшукував підземні ходи на Замковій горі [5, с.172-173].

Висновки. Початковий етап дослідження городищ та замчищ у XIX ст. на території Східної Галичини та Волині виявив чимало знакових пам'яток регіону. Археологічними дослідженнями займалися провідні представники громадськості, а, іноді, й представники місцевої влади. В Східній Галичині за сприяння спеціально створених органів охорони пам'яток та громадських організацій археологічні дослідження давніх оборонних споруд розпочалися значно швидше та проводилися з більшим розмахом. Активну участь у дослідженні регіонів брали представники провідних наукових центрів Східної Європи – Києва, Варшави та Кракова. Уже перші результати досліджень дозволили оцінювати не лише військово-історичне значення давніх городищ, але й їх суспільне призначення. Проте невміння аналізувати вміст культурних напластунків не дозволяло

проводити результативне дослідження забудови пам'яток. Однак, ретельніше вивчення архівних матеріалів та преси дозволить в майбутньому скласти більш повну уяву про формування наукового уявлення про давні укріплення регіону.

1. Антонович В.Б. Археологическая карта Волынской губернии / В.Б. Антонович // Труды XI Археологического съезда в Киеве. – Т. I. – М., 1901. – С. 36–133.
2. Антонович В.Б. О городищах каменного века на Волыни / В.Б. Антонович // Там само. – С. 141–147.
3. Антонович В.Б. О местоположении летописных городов Шумска и Пересопницы / В.Б. Антонович // Там само. – С. 148–154.
4. Ільницький В. Стародавній Звенигород / В. Ільницький. – Львів, 1861. – 37 с.
5. Каша М.Є. Історія дослідження шляхетських замків Центральної Волині / М.Є. Каша // Військово-науковий вісник. – Вип. 18. – Львів: АСВ, 2012. – С. 231–238.
6. Кучера М.П. Древній Пліснеськ / М.П. Кучера // Археологічні пам'ятки УРСР. – Т. 12. – К., 1962. – С. 3–56.
7. Пастернак Я. Старий Галич: Археологічно-історичні дослідження у 1850–1943 рр. / Я. Пастернак. – Івано-Франківськ, 1998 (Краків–Львів, 1944). – 347 с.
8. Пастернак Я. Археологія України / Я. Пастернак. – Торонто, 1961. – 760 с.
9. Петрушевич А. Критико-исторические рассуждения о надднестрянскомъ городе Галичь и его достопамятностях / А. Петрушевич // Летопись Народного Дома. – Львов, 1882–1888. – С. 7–602.
10. Терський С.В. З історії дослідження літописного Звенигорода / С.В. Терський, В.С. Терський // Записки Наукового Товариства ім. Т. Шевченка. – Т. 235. Праці археологічної комісії. – Львів, 1998. – С. 358–372.
11. Терський С.В. Дослідження та колекціонування старожитностей Галицько-Волинської держави у Галичині у XIX ст. / С.В. Терський // Археологічні дослідження Львівського університету. – Вип. 8. – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2005. – С. 294–302.

12. *Шараневичь И.* Стародавній Галич / И. Шараневичь // «Зоря Галицкая» jako альбумъ на 1860. – Львов, 1860. – С. 295–335.
13. *Щурат В.* Вид на Пліснесько в «Слове о полку Игореве» / В. Щурат. – Львів, 1919. – 34 с.
14. *Czołowski A.* Dawne zamki i twierdze na Rusi Halickiej / A. Czołowski // TeKa Konserwatorska Galicyi Wschodniej. – Lwów: Druk. W. Szyjkowskiego, 1892. – R. I. – S. 65–132.
15. *Czołowski A.* O położeniu Starego Halicza / A. Czołowski // Pamiętnik Drugiego Zjazdu Historyków Polskich. – Lwów, 1890. – S. 1–23.
16. *Janusz B.* Zabytki przedhistoryczne Galicyi Wschodniej / B. Janusz. – Lwów, 1918. – 294 s.
17. *Kirkor A.H.* Pokucie pod względem archeologicznym / A.H. Kirkor. – Kraków, 1876. – 164 s.
18. *Kirkor A.H.* Sprawozdanie i wykaz zabytków złożonych w Akademii Umiejętności z wycieczki archeologiczno-antropologicznej w r. 1878 / A.H. Kirkor // Zbiór Wiadomości do Antropologii Krajowej (dalej – ZWAK). – 1879. – S. 12–45.
19. *Kirkor A.H.* Sprawozdanie i wykaz zabytków złożonych w Akademii Umiejętności z wycieczki archeologiczno-antropologicznej w r. 1882 / A.H. Kirkor // ZWAK. – 1883. – T. VII. – S. 51–60.
20. *Morawski S.* Rzut oka na szczątki grodu Pleśnisko / S. Morawski // Bibl. Nauk. Żakl. im. Ossolinskich. – XI. – Lwów, 1847. – S. 34–45.
21. *Peleński J.* Halicz w dziejach sztuki średniowiecznej, na podstawie badań archeologicznych i źródeł archiwalnych / J. Peleński. – Kraków, 1914. – 221 s.
22. *Przybysławski W.* Repertoryum zabytków przedhistorycznych na obszarze szesnastu powiatów Galicyi wschodniej / W. Przybysławski. – Lwów, 1906. – 77 s.
23. Sprawozdania grona c. k. konserwatorów i korespondentów Galicyi wschodniej. – T. III, № 30–40, dop. 9.
24. *Szaraniewicz I.* O rezultatach poszukiwan archeologicznych w okolicy Halicza w r. 1884 i 1885 / I. Szaraniewicz. – Львів, 1886. – С. 75-76.
25. *Szaraniewicz I.* Trzy opisy historyczne staroksiazencego grodu Halicza w roku 1860, 1880, 1882 / I. Szaraniewicz. – Lwów, 1883. – 232 s.

26. *Sznaider A.* Dzwynograd pod Lwowem / A. Sznaider // Dodatek do «Gazety Lwowskiej». – 1872. – S. 151–255.
27. *Ziemięcki T.* Sprawozdanie z wycieczki archeologicznej w r. 1881 dokonanej przez T. Ziemięckiego. (Sieniawa, Tryncza, Grodzisko, Lezajsk, Podhorce) / T. Ziemięcki // ZWAK. – 1882. – T. VI. – S. 52–61.
28. *Ziemięcki T.* Sprawozdanie z wycieczki archeologicznej do Podhorzec w r. 1881 dokonanej przez T. Ziemięckiego / T. Ziemięcki // ZWAK. – 1883. – T. VII. – S. 41–50.
29. *Ziemięcki T.* Sprawozdanie z wycieczki archeologicznej w r. 1883 dokonanej przez T.N. Ziemięckiego. (Halicz, Kryłos, Podhorce) / T. Ziemięcki // ZWAK. – 1884. – T. VIII. – S. 87–99.

Надійшла до редакції 06.10.2014 р.

Рецензент: *Л.В. Трофимович*, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних наук, Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів

Каца М.Е.

ИЗ ИСТОРИИ ИЗУЧЕНИЯ ДРЕВНИХ ОБОРОНИТЕЛЬНЫХ УКРЕПЛЕНИЙ ГАЛИЧИНЫ И ВОЛЫНИ В XIX – НАЧАЛЕ XX ВВ.

В статье рассмотрена история археологического изучения древних оборонительных укреплений на территории Галичины и Волыни украинскими, польскими и русскими учеными. Проанализированы разнообразные взгляды историков и археологов на назначение и роль этих укреплений, а также результаты археологических разведок и раскопок этих памятников в течение XIX – начала XX ст. Констатируется недостаточное внимание к сохранению и изучению памятников этого типа.

Ключевые слова: городища, Галичина, Волынь, археологические исследования, Галич, Плисно, Звенигород.

Kasha M.

THE HISTORY OF STUDY OF VOLHYNIAN' AND GALICIAN MEDIEVAL CASTLES IN 19th – BEGINNING OF THE 20th ITEM

In article with attraction of written and archaeological sources the historiographic aspects of investigations of Volhynian' medieval castles. Various versions of researchers of the XIX–XX centuries concerning stages of formation of the fortifications network are considered. The characteristic is given to the most important archaeological researches of the Volhynian' medieval castles.

Key words: castles, Galychina, Volhynia, archaeological researches, Galich, Plisnesko, Zvenigorod.